

«ایران» از شرط بندی
روی قیمت دلار در معاملات فردایی
گزارش می دهد

بازار خبیث!

گروه اقتصادی / طی سال های اخیر به ابتکار دلان، معاملات فردایی در بازار ارز شکل گرفته و همواره به عنوان یکی از معضلات این بازار و کل اقتصاد ایران شناخته می شود. درواقع بازیگران این بازار که همان دلان هستند، روی تغییرات نرخ ارز در روز بعد شرط بندی می کنند و به طور معمول بدون اینکه ارزی در میان باشد، براساس قیمت واقعی فردا سود و زیان می کنند.

طبق تعریف پژوهشکده پولی و بانکی کشور از معاملات فردایی، منظور از معاملات ارزی یا طلای فردایی، مبادلاتی است که در آن ذی نفعان بازار ارز در پایان یک روز معاملاتی، در رابطه با قیمت ارز در روز آینده با یکدیگر وارد معامله می شوند و براساس پیش بینی هایی که از نرخ ارز در روز آینده دارند، طرفین تعهداتی را بر عهده می گیرند. در واقع تلاش می کنند با پیش بینی صحیح نرخ ارز در آینده به سود مرتبط دست پیدا کنند و طبعاً زیان ناشی از پیش بینی ناصحیح خود را نیز می پردازند. با توجه به غیرواقعی و اقتصادی بودن این معاملات، بازار فردایی سیگنال مخربی به بازار ارز می دهد. از آنجاکه نرخ هایی که در این بازار تعیین می شود تنها بر مبنای تحلیل معامله گران از بازار انجام می شود، نمی تواند نرخ واقعی و منطقی باشد، این

درحالی است که همین نرخ های فردایی روی قیمت بازار آزاد تأثیر مستقیم دارد. دلار یا هر ارز دیگری نیز می تواند به صورت فردایی معامله شود، افرادی که فروشنده دلار فردایی هستند در واقع دلاری ندارند و تنها برای هیجان زده کردن بازار و ایجاد تغییر در قیمت ها دست به این معاملات می زنند. در این بین خریداران دلار فردایی، افرادی هستند که به دنبال دستیابی به سود بیشتر، وارد چنین معاملاتی می شوند. بسیاری از دلان ارز در کنار فروش ارز خارج از بازار رسمی، معاملات فردایی نیز انجام می دهند. از کلمه دلال پیداست که این افراد تنها به منفعت شخصی فکر می کنند و مصالح بازار برای آنها اهمیتی ندارد. در نتیجه هنگامی که قیمت ها به ثبات نزدیک می شوند، این افراد با انجام معاملات فردایی با قیمت هایی بالاتر از قیمت رسمی روز، بازار را متشنج می کنند. بنابراین دو دسته از افراد در معاملات فردایی دلار شرکت دارند. عده ای که برای ایجاد نوسان وارد این کار شدند و دیگری کسانی هستند که به دنبال سودجویی هستند. در معاملات فردایی طرفین هیچ تعهدی برای انجام بیع در روز آینده به یکدیگر نمی دهند، بلکه روی تغییرات نرخ دلار شرط بندی می کنند. به عبارت دقیق تر، در این تصویر طرفین معامله، ریسک نوسان قیمت ارز را پوشش می دهند. در واقع هر یک از طرفین معامله که پیش بینی ناصحیح انجام دهد، موظف است به اندازه خطا در پیش بینی نرخ فردایی ارز، به طرف مقابل تاوان بپردازد.

برای مثال اگر قیمت ارز در پایان روز

جاری ۳۰ هزار تومان باشد، طرف اول که انتظار ثبات یا کاهش قیمت را دارد اعلام می کند که فردا ساعت ۱۵، قیمت دلار کمتر از ۳۰ هزار تومان خواهد بود. طرف دوم که انتظار افزایش قیمت را دارد نیز اعلام می کند که قیمت دلار بالاتر از ۳۰ هزار تومان خواهد بود. حال در ساعت ۱۵ روز آینده، اگر قیمت دلار در بازار هر عددی کمتر از ۳۰ هزار تومان باشد، طرف دوم باید به اندازه مابه التفاوت به طرف اول تاوان بپردازد. در مقابل اگر در ساعت ۱۵ روز آینده قیمت دلار هر عددی بالاتر از ۳۰ هزار تومان باشد، طرف اول باید به اندازه مابه التفاوت تاوان به طرف دوم بپردازد.

معاملات فردایی چگونه انجام می شود؟

با وجود اینکه در سال های گذشته، تعدادی از دلان به صورت حضوری در مکان هایی مانند خیابان فردوسی یا سبزه میدان اقدام به معاملات فردایی می کردند، اما اخیراً این معامله گران عموماً به فضای مجازی کوچ کرده اند. در این نوع از معاملات مجموعه ای از افراد دارای اعتبار نسبت به تشکیل یک گروه برای انجام معاملات فردایی اقدام می کنند و یک نفر به عنوان سرگروه تعیین می شود. سرگروه به منظور بالا بردن تضمین معاملات و پرداخت غرامت در صورت انجام پیش بینی نادرست (که اصطلاحاً تاوان نامیده می شود) متناسب با سقف فعالیت مورد تقاضای عضو، از وی چک تضمین (اصطلاحاً چک گارانتی) دریافت می کند. به عنوان مثال اگر عضو تقاضای معامله بالای یک میلیون دلار (اصطلاحاً بالای یک خط) را داشته باشد، باید چک تضمین به مبلغ بالاتری بپردازد.

برای انجام معاملات فردایی ارز، معمولاً در پایان یک روز کاری طرفین معامله براساس پیش بینی خود از قیمت ارز در روز آینده، با یکدیگر معامله می کنند و در پایان روز کاری آتی (معمولاً ساعت ۱۵) تسویه انجام می شود. درواقع هر طرفی که پیش بینی ناصحیح انجام داده بود باید تفاوت نرخ واقعی ارز در روز آینده و نرخ پیش بینی شده را به عنوان غرامت (اصطلاحاً تاوان) به طرف مقابل بپردازد.

فردی هم که به هر دلیل از پرداخت تاوان خودداری کند، از گروه (و طبعاً از بازار) اخراج خواهد شد و اعتبارش برای انجام معاملات فردایی از بین خواهد رفت. در این دسته از معاملات ارزی، هیچ نوع متن قرارداد مکتوبی بین طرفین امضا نمی شود و توافقات به صورت حضوری یا تلفنی صورت می پذیرد، همچنین تحویل ارز هیچگونه موضوعیتی برای طرفین ندارد.

معاملاتی که منع قانونی و شرعی دارد

ماهیت حقوقی معاملات فردایی ارز درواقع «شرط بندی روی تغییرات آتی نرخ ارز» است که به لحاظ شرعی با دو چالش قمار و غرر مواجه است. دلیل قمار بودن معامله آن است که طرفین قرارداد روی یک امر کاملاً تصادفی یعنی نرخ ارز در روز آینده به معامله می پردازند و هر یک از آنها موظف است در صورت خطا، تاوان مشخصی به طرف مقابل بپردازد، بنابراین هیچ نوع فعالیت واقعی اقتصادی اتفاق نمی افتد و صرفاً روی متغیری تصادفی شرط بندی صورت می پذیرد. همچنین به دلیل مبهم بودن عوض و معوض در این معاملات، چالش غرر به صورت جدی قابل توجه است. در همین راستا، براساس ماده ۱۳ بخشنامه مقررات ناظر بر عملیات ارزی صرافی ها، انجام این دسته از معاملات توسط افراد حقیقی و حقوقی، جرم به شمار رفته و به استناد ماده ۱۵ همین قانون و قانون پولی و بانکی کشور، متخلفان به دلیل ایجاد اختلال در نظام اقتصادی و تنظیم بازار غیرپولی، تحت تعقیب قضایی قرار می گیرند. همچنین براساس ویرایش جدید قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز که ابتدای سال جاری توسط رئیس مجلس به دولت ابلاغ شده است، معاملات فردایی ارز غیرقانونی و در حکم قاچاق به شمار می رود.

مشروح این گزارش را فردا در روزنامه ایران بخوانید.